

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 16ης Ιουνίου 1998 *

Στην υπόθεση C-162/96,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Bundesfinanzhof προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

A. Racke GmbH & Co.

και

Hauptzollamt Mainz,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς το κύρος του κανονισμού (ΕΟΚ) 3300/91 του Συμβουλίου, της 11ης Νοεμβρίου 1991, περί αναστολής των εμπορικών παραχωρήσεων οι οποίες προβλέπονται από τη συμφωνία συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Ομοσπονδιακής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας (ΕΕ L 315, σ. 1),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, C. Gulmann, H. Ragnemalm και M. Wathelet, προέδρους τμήματος, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Karpteyn (εισηγητή), J. L. Murray, D. A. O. Edward, G. Hirsch, P. Jann και L. Sevón, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

γενικός εισαγγελέας: F. G. Jacobs

γραμματέας: D. Louterman-Hubeau, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η A. Racke GmbH & Co., εκπροσωπούμενη από τον Dietrich Ehle, δικηγόρο Κολωνίας,

— το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, εκπροσωπούμενο από τους Jürgen Huber και Μιχαήλ Βιτσεντσάτο, νομικούς συμβούλους, καθώς και τον Antonio Tanca, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Jöpn Sack, νομικό σύμβουλο, και την Barbara Brandtner, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της A. Racke GmbH & Co., του Συμβουλίου και της Επιτροπής κατά τη συνεδρίαση της 15ης Ιουλίου 1997,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 4ης Δεκεμβρίου 1997,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με διάταξη της 7ης Μαρτίου 1996, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 13 Μαΐου 1996, το Bundesfinanzhof, υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς το κύρος του κανονισμού (ΕΟΚ) 3300/91 του Συμβουλίου, της 11ης Νοεμβρίου 1991, περί αναστολής των εμπορικών παραχωρήσεων οι οποίες προβλέπονται από τη συμφωνία συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Ομοσπονδιακής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας (ΕΕ L 315, σ. 1, στο εξής: επίδικος κανονισμός).
- 2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της A. Racke GmbH & Co. (στο εξής: Racke) και του Hauptzollamt Mainz σε σχέση με μια δασμολογική οφειλή που γεννήθηκε συνεπεία της εισαγωγής στη Γερμανία ορισμένων ποσοτήτων οίνου καταγωγής της Ομοσπονδιακής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας.

Νομικό πλαίσιο

- 3 Η συμφωνία συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Ομοσπονδιακής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας (στο εξής: συμφωνία συνεργασίας) υπογράφηκε, στις 2 Απριλίου 1980, στο Βελι-

γράφει, αφενός, από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και την Κοινότητα και, αφετέρου, από την Ομοσπονδιακή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας (στο εξής: Γιουγκοσλαβία) και εγκρίθηκε εξ ονόματος της Κοινότητας με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 314/83 του Συμβουλίου, της 24ης Ιανουαρίου 1983 (ΕΕ L 41, σ. 1).

- 4 Το άρθρο 22 της συμφωνίας συνεργασίας, όπως ισχύει βάσει του άρθρου 4 του πρόσθετου πρωτοκόλλου της συμφωνίας αυτής, για τη θέσπιση ενός νέου εμπορικού καθεστώτος (στο εξής: πρόσθετο πρωτόκολλο) το οποίο εγκρίθηκε εξ ονόματος της Κοινότητας με την απόφαση 87/605/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1987 (ΕΕ 1987, L 389, σ. 72), έχει ως εξής:

«1. Για τα κρασιά από νωπά σταφύλια των διακρίσεων 22.05 ex Γ I και ex Γ II του Κοινού Δασμολογίου που παρουσιάζονται σε δοχεία των δύο λίτρων ή λιγότερο, καταγωγής Γιουγκοσλαβίας, οι δασμοί εισαγωγής στην Κοινότητα μειώνονται κατά 30 % στα πλαίσια μιας ετήσιας κοινοτικής δασμολογικής ποσόστωσης 12 000 εκατολίτρων. Για τις εισαχθείσες ποσότητες που υπερβαίνουν την ποσόστωση αυτή, η Κοινότητα επιβάλλει τους δασμούς που περιγράφονται από τις διατάξεις της παραγράφου 4.

2 (...)

3. Οι διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 παραμένουν σε ισχύ μέχρις ότου τα επίπεδα των δασμών που προβλέπονται στα πλαίσια της προοδευτικής κατάργησης η οποία αναφέρεται στην παράγραφο 4, για τα κρασιά που περιγράφονται στην παράγραφο 1, να φθάσουν το ποσοστό μείωσης του 30 %, όπως προβλέπεται στην παράγραφο 1.

4. Για τα κρασιά από νωπά σταφύλια των διακρίσεων 22.05 Γ I και Γ II του Κοινού Δασμολογίου, καταγωγής Γιουγκοσλαβίας, οι δασμοί εισαγωγής στην Κοινότητα καταργούνται, σύμφωνα με τους όρους που καθορίζονται στο άρθρο 2, παράγραφοι 1 και 2, του πρόσθετου πρωτοκόλλου για τη θέσπιση ενός νέου εμπορικού καθεστώτος. Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται στα πλαίσια μιας ετήσιας κοινοτικής δασμολογικής ποσόστωσης 545 000 εκατολίτρων. Για τις εισαχθείσες ποσότητες που υπερβαίνουν την ποσόστωση, η Κοινότητα επιβάλλει τον δασμό του Κοινού Δασμολογίου.

(...)

- 5 Δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 1, του πρόσθετου πρωτοκόλλου, οι δασμοί εισαγωγής στην Κοινότητα που επιβάλλονται δυνάμει της συμφωνίας καταργούνται προοδευτικά στις ίδιες περιόδους και με τον ρυθμό που προβλέπεται στην Πράξη Προσχωρήσεως της Ισπανίας και της Πορτογαλίας και των προσαρμογών των Συνθηκών (ΕΕ 1985, L 302, σ. 9) για τα ίδια προϊόντα που εισάγονται από τις χώρες αυτές στην Κοινότητα, με τη σύνθεσή της στις 31 Δεκεμβρίου 1985. Οσάκις οι δασμοί που επιβάλλονται κατά την εισαγωγή στην Κοινότητα, με τη σύνθεσή της στις 31 Δεκεμβρίου 1985, προϊόντων από την Ισπανία και την Πορτογαλία είναι διαφορετικοί για τις δύο αυτές χώρες, στα προϊόντα καταγωγής Γιουγκοσλαβίας επιβάλλεται ο υψηλότερος από τους δύο δασμούς. Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 2, οσάκις η Γιουγκοσλαβία έχει χαμηλότερους δασμούς από την Ισπανία, την Πορτογαλία ή και τις δύο αυτές χώρες, η κατάργηση αρχίζει μόλις οι δασμοί που επιβάλλονται στα ίδια προϊόντα Ισπανίας και Πορτογαλίας φθάσουν σε επίπεδο κατώτερο από αυτό των δασμών που επιβάλλονται στα προϊόντα καταγωγής Γιουγκοσλαβίας.
- 6 Δυνάμει του άρθρου 1 του κανονισμού (ΕΟΚ) 3413/90 του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 1990, για το άνοιγμα και τον τρόπο διαχείρισης κοινοτικών δασμολογικών ποσοτώσεων για ορισμένα προϊόντα καταγωγής Γιουγκοσλαβίας (1991) (ΕΕ L 335, σ. 26), οι δασμοί που επιβάλλονται κατά την εισαγωγή

στην Κοινότητα των κρασιών από νωπά σταφύλια που υπάγονται στους κωδικούς ΣΟ ex 2204 21 και 2204 29 καταγωγής Γιουγκοσλαβίας αναστέλλονται από την 1η Ιανουαρίου έως τις 31 Δεκεμβρίου 1991 στα επίπεδα των 3,6, 4,4, 4,8 ή 5,6 ECU/hl εντός του ορίου ποσοστώσεως 545 000 hl. Επί πλέον, στα άρθρα 2 έως 4 του κανονισμού 3412/90 καθορίζονται οι λεπτομέρειες προσβάσεως των εισαγωγέων των εν λόγω προϊόντων στην ποσόστωση.

- 7 Η συμφωνία συνεργασίας, κατά το άρθρο 60 αυτής, έχει απεριόριστη διάρκεια. Πάντως, κάθε μέρος μπορεί να καταγγείλει τη συμφωνία συνεργασίας μέσω κοινοποίησης στο άλλο μέρος. Η συμφωνία αυτή παύει τότε να ισχύει έξι μήνες μετά την ημερομηνία της εν λόγω κοινοποίησης.
- 8 Με την απόφαση 91/586/ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, της 11ης Νοεμβρίου 1991, περί αναστολής της εφαρμογής των συμφωνιών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, των κρατών μελών και της Ομοσπονδιακής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας (ΕΕ L 315, σ. 47), το Συμβούλιο και οι αντιπρόσωποι των Κυβερνήσεων των κρατών μελών, που συνήλθαν στα πλαίσια του Συμβουλίου, ανέστειλαν την εφαρμογή της συμφωνίας συνεργασίας με αποτελέσματα που ισχύουν αμέσως για τους ακόλουθους λόγους, που διευκρινίζονται στη δεύτερη, τρίτη, τέταρτη και πέμπτη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως:

«(...) εκτιμώντας ότι, στις δηλώσεις τους στις 5 και 28 Οκτωβρίου 1991, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τα κράτη μέλη, που συνήλθαν στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας, διαπίστωσαν την κρίση στη Γιουγκοσλαβία και ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, στο ψήφισμα 713 (1991), εξέφρασε την ανησυχία ως προς το ότι η παράταση της κατάστασης αυτής αποτελεί απειλή κατά της διεθνούς ειρήνης και ασφαλείας:

ότι, η συνέχιση των εχθροπραξιών και οι συνέπειές τους στις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις, τόσο μεταξύ των Δημοκρατιών της Γιουγκοσλαβίας όσο και με την Κοινότητα, αποτελούν ριζική τροποποίηση των όρων υπό τους

οποίους συνήφθησαν οι συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας και τα πρωτόκολλα, καθώς και η συμφωνία που αφορά την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα· ότι θέτουν υπό αμφισβήτηση την εφαρμογή τους·

ότι, η έκκληση που απεύθυναν η Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τα κράτη μέλη που συνήλθαν στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας, στις 6 Οκτωβρίου 1991, στο Haarzuilens, για την τήρηση της συμφωνίας καταπαύσεως του πυρός, η οποία επετεύχθη στις 4 Οκτωβρίου 1991 στη Χάγη, δεν εισακούσθηκε·

ότι, στη δήλωση της 6ης Οκτωβρίου 1991, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τα κράτη μέλη που συνήλθαν στα πλαίσια της ευρωπαϊκής πολιτικής συνεργασίας, ανήγγειλαν την απόφασή τους να τερματίσουν τις συμφωνίες μεταξύ της Κοινότητας και της Γιουγκοσλαβίας, σε περίπτωση που δεν τηρηθεί η συμφωνία που επετεύχθη στη Χάγη στις 4 Οκτωβρίου 1991 μεταξύ των συγκρουομένων μερών, παρουσία του Προέδρου του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και του Προέδρου της Διάσκεψης για τη Γιουγκοσλαβία».

- 9 Ο επίδικος κανονισμός ορίζει, στο άρθρο 1 αυτού, ότι οι εμπορικές παραχωρήσεις που χορηγούνται από τη συμφωνία συνεργασίας ή δυνάμει της συμφωνίας αυτής αναστέλλονται. Κατά το άρθρο 3, ο κανονισμός αυτός αρχίζει να ισχύει την ημέρα της δημοσίευσής του στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, ήτοι στις 15 Νοεμβρίου 1991.
- 10 Στην πρώτη, δεύτερη, τρίτη και τέταρτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού, επαναλαμβάνονται οι λόγοι που απαριθμούνται στο προοίμιο της αποφάσεως 91/586, οι οποίοι παρατέθηκαν ανωτέρω.

- 11 Το Συμβούλιο, σύμφωνα με το άρθρο 60 της συμφωνίας συνεργασίας, θέσπισε την απόφαση 91/602/ΕΟΚ, της 25ης Νοεμβρίου 1991, περί καταγγελίας της συμφωνίας συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Ομοσπονδιακής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας (ΕΕ L 325, σ. 23). Η απόφαση αυτή, κατά το άρθρο 2 αυτής, με την οποία καταγγέλλεται η συμφωνία καθώς και όλα τα συναφή πρωτόκολλα και πράξεις παράγει αποτελέσματα από την ημέρα της δημοσιεύσεώς της, ήτοι την 27η Νοεμβρίου 1991.
- 12 Ως προς ορισμένα προϊόντα, μεταξύ των οποίων πάντως δεν αναφέρονται τα κρασιά, το Συμβούλιο, με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3567/91, της 2ας Δεκεμβρίου 1990, περί του καθεστώτος που εφαρμόζεται στις εισαγωγές προϊόντων καταγωγής των Δημοκρατιών της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, της Κροατίας, της Μακεδονίας και της Σλοβενίας (ΕΕ L 342, σ. 1), παρέσχε στις Δημοκρατίες αυτές το ευεργέτημα εμπορικών διατάξεων που αντιστοιχούν κατ' ουσίαν προς τις διατάξεις της συμφωνίας συνεργασίας που ανέστειλε η Κοινότητα.
- 13 Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 545/92 του Συμβουλίου, της 3ης Φεβρουαρίου 1992, σχετικά με το καθεστώς που ισχύει στις εισαγωγές στην Κοινότητα προϊόντων καταγωγής των Δημοκρατιών της Κροατίας και της Σλοβενίας και των Γιουγκοσλαβικών Δημοκρατιών της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, της Μακεδονίας και του Μαυροβουνίου (ΕΕ L 63, σ. 1), διατήρησε τα μέτρα αυτά για το έτος 1992 και τα επεξέτεινε σε ορισμένα γεωργικά προϊόντα, μεταξύ των οποίων για τους οίνους από νωπά σταφύλια που υπάγονται στους κωδικούς ΣΟ ex 2204 21 και 2204 29 καταγωγής των εν λόγω Δημοκρατιών. Συγκεκριμένα, το άρθρο 6 του κανονισμού 545/92 ορίζει ότι, όσον αφορά αυτούς τους οίνους, οι τελωνειακοί δασμοί κατά την εισαγωγή περιορίζονται στο ποσοστό των 3,2 ECU/hl ή 3,7 ECU/hl εντός του ορίου ετησίας ποσοστώσεως 545 000 hl.
- 14 Δυνάμει του άρθρου 1 του κανονισμού (ΕΟΚ) 547/92 του Συμβουλίου, της 3ης Φεβρουαρίου 1992, για το άνοιγμα και τον τρόπο διαχείρισης κοινοτικών δασμολογικών ποσοστώσεων για ορισμένα προϊόντα καταγωγής των Δημοκρατιών της Κροατίας και της Σλοβενίας και των Γιουγκοσλαβικών Δημοκρατιών της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, της Μακεδονίας και του Μαυροβουνίου (ΕΕ L 63, σ. 41), οι δασμοί που επιβάλλονται κατά την εισαγωγή στην Κοινότητα

των κρασιών από νωπά σταφύλια τα οποία υπάγονται στους κωδικούς ΣΟ ex 2204 21 και 2204 29 καταγωγής αυτών των Δημοκρατιών αναστέλλονται από την 1η Ιανουαρίου έως τις 31 Δεκεμβρίου 1992 στο επίπεδο των 2,4, 2,9, 3,2 ή 3,7 ECU/hl και εντός του ορίου ποσοστώσεως 545 000 hl. Στα άρθρα 2 έως 4 του κανονισμού αυτού καθορίζονται οι λεπτομέρειες προσβάσεως των εισαγωγέων των εν λόγω προϊόντων στην ποσόστωση.

Η διαφορά της κύριας δίκης

- 15 Κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ της 6ης Νοεμβρίου 1990 και της 27ης Απριλίου 1992 η Racke προέβη σε εκτελωνισμό στη Γερμανία οίνων εισαχθέντων από την οινοπαραγωγό περιοχή του Κοσσυφοπεδίου, θέτοντάς τους σε καθεστώς τελωνειακής αποταμιεύσεως σε ιδιωτική αποθήκη. Στις 7 Μαΐου 1992, δήλωσε τις τιθέμενες σε κατανάλωση παρτίδες υπό το καθεστώς των δασμών με προτιμησιακό δασμολογικό συντελεστή, όπως προβλέπεται στη συμφωνία συνεργασίας.
- 16 Με απόφαση της 27ης Μαΐου 1992, το Hauptzollamt Mainz απαίτησε εντούτοις τη διαφορά μεταξύ του δασμολογικού συντελεστή που ισχύει για τις τρίτες χώρες και του προτιμησιακού συντελεστή για τον λόγο ότι οι οίνοι είχαν εισαχθεί από τη Σερβία.
- 17 Η Racke άσκησε τότε προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Finanzgericht το οποίο την έκανε δεκτή ως προς τους οίνους που είχαν εισαχθεί πριν από τις 15 Νοεμβρίου 1991, την απέρριψε όμως κατά τα λοιπά για τον λόγο ότι η αναστολή, με τον επίδικο κανονισμό, των εμπορικών παραχωρήσεων που είχαν χορηγηθεί με τη συμφωνία συνεργασίας ήταν δικαιολογημένη συνεπεία της επελεύσεως θεμελιώδους μεταβολής της καταστάσεως, δηλαδή του πολέμου στη Γιουγκοσλαβία.

18 Η Racke άσκησε αναίρεση (Révision) κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Bundesfinanzhof το οποίο διερωτάται κατ' αρχάς αν η μονομερής αναστολή της συμφωνίας συνεργασίας ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις που διατυπώνονται στο άρθρο 62, παράγραφος 1, της Συμβάσεως της Βιέννης της 23ης Μαρτίου 1969 για το Δίκαιο των Συνθηκών (στο εξής: Σύμβαση της Βιέννης).

19 Το άρθρο 62 της Συμβάσεως της Βιέννης ορίζει:

«1. Δεν δύναται να γίνει επίκληση θεμελιώδους αλλαγής των περιστάσεων η οποία σημειώθηκε σε σχέση προς τις υφιστάμενες κατά τη στιγμή της συνομολογήσεως της Συνθήκης, οι οποίες δεν είχαν προβλεφθεί από τους συμβαλλομένους, ως λόγος λήξεως της Συνθήκης ή αποχωρήσεως από αυτήν, εκτός αν :

α) η ύπαρξη των περιστάσεων αυτών συνιστούσε ουσιώδη βάση της συννενοήσεως των μερών να δεσμευθούν διά της Συνθήκης, και

β) αποτέλεσμα της αλλαγής υπήρξε η ριζική μεταβολή της εκτάσεως των υποχρεώσεων οι οποίες απομένουν προς εκπλήρωση δυνάμει της Συνθήκης.

(...)

3. Οσάκις, κατά τας ανωτέρω παραγράφους, συμβαλλόμενο μέρος δύναται να επικαλεστεί θεμελιώδη μεταβολή των περιστάσεων, ως λόγο λήξεως της

συνθήκης ή αποχωρήσεως από αυτήν, δύναται τούτο ωσαύτως να επικαλεσθεί την αλλαγή ως λόγο αναστολής της εφαρμογής της συνθήκης.»

- 20 Κατά το αιτούν δικαστήριο, ο διαμελισμός της Γιουγκοσλαβίας σε διάφορα νέα κράτη και οι εχθροπραξίες εντός της Γιουγκοσλαβίας που συγγενεύουν με πολιτική μεταβολή συνεπάγονται θεμελιώδη μεταβολή των ουσιαδών περιστάσεων στις οποίες στηρίχθηκε η συναίνεση των συμβαλλομένων μερών να δεσμευθούν από τη συμφωνία συνεργασίας. Αντιθέτως, η επελθούσα μεταβολή δεν φαίνεται να μεταβάλλει ριζικά το περιεχόμενο των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη συμφωνία συνεργασίας η οποία αποτελεί ιδίως συνθήκη οικονομικής φύσεως.
- 21 Το Bundesfinanzhof διερωτάται, στη συνέχεια, αν, ενόψει του άρθρου 65 της Συμβάσεως της Βιέννης, ήταν θεμιτή η επιλογή της αναστολής της συμφωνίας συνεργασίας χωρίς προηγούμενη κοινοποίηση και χωρίς προειδοποίηση, αν υφίστατο ιδιαίτερος επείγουσα περίπτωση και αν ο χρόνος που παρήλθε από το χρονικό σημείο καταβολής των εν λόγω δασμών καθιστούσε δυνατή τη θεραπεία ενδεχομένων διαδικαστικών παραλείψεων.
- 22 Το άρθρο 65, παράγραφος 1, της Συμβάσεως της Βιέννης προβλέπει ότι το μέρος το οποίο, βάσει των διατάξεων της συμβάσεως αυτής, επικαλείται έναν λόγο για να τερματίσει μια Συνθήκη, να αποχωρήσει από αυτήν ή να αναστείλει την εφαρμογή της οφείλει να γνωστοποιήσει την πρόθεσή του στα άλλα μέρη αυτής της συμβάσεως. Η γνωστοποίηση αυτή πρέπει να αναφέρει το προβλεπόμενο μέτρο έναντι της Συνθήκης και τους λόγους λήψεως αυτού. Το άρθρο 65, παράγραφος 2, της Συμβάσεως της Βιέννης ορίζει επί πλέον ότι, αν μετά τη λήξη της περιόδου, η οποία, πλην της ιδιαίτερος επείγουσας περιπτώσεως, δεν δύναται να είναι μικρότερη των τριών μηνών από της λήξεως της γνωστοποίησεως, κανένα συμβαλλόμενο στη σύμβαση μέρος δεν προέβαλε αντίρρηση, το γνωστοποιούν μέρος δύναται να λάβει, σύμφωνα με το άρθρο 67, το προβλεπόμενο μέτρο. Το άρθρο 65, παράγραφος 3, της Συμβάσεως της Βιέννης προβλέπει ότι, αν έχει εγερθεί αντίρρηση από ένα άλλο μέρος, τα μέρη οφείλουν να επιζητήσουν μια λύση με τα μέσα που αναφέρονται στο άρθρο 33 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

- 23 Ενόψει αυτών των ζητημάτων, το Bundesfinanzhof αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Είναι έγκυρος ο κανονισμός (ΕΟΚ) 3300/91 του Συμβουλίου, της 11ης Νοεμβρίου 1991, περί αναστολής των εμπορικών παραχωρήσεων οι οποίες προβλέπονται από τη συμφωνία συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Ομοσπονδιακής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας (ΕΕ L 315, σ. 1);

- 2) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο ερώτημα 1:

Ποιες συνέπειες πρέπει να συναχθούν από την έλλειψη κύρους του κανονισμού για τον πραγματοποιηθέντα στις αρχές Μαΐου 1992 εκτελωνισμό οίνων καταγωγής Σερβίας, οι οποίοι κατά το χρονικό διάστημα από τα μέσα Νοεμβρίου 1991 μέχρι τον Απρίλιο του 1992 είχαν εισαχθεί και υπαχθεί σε καθεστώς τελωνειακής αποταμιεύσεως;

Ισχύει εν προκειμένω η χορηγηθείσα το 1992 βάσει ποσοτώσεων προνομιακή δασμολογική μεταχείριση οίνων προερχομένων από το έδαφος της πρώην Γιουγκοσλαβίας με εξαίρεση τη Σερβία;»

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 24 Εκ προοιμίου, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, καίτοι η Σύμβαση της Βιέννης δεν δεσμεύει ούτε την Κοινότητα ούτε όλα τα κράτη μέλη, σε μια σειρά διατάξεών της, μεταξύ των οποίων στο άρθρο 62, αντανακλώνται οι κανόνες του διεθνούς δικαίου που καθιερώνουν, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, την αρχή κατά την οποία μια μεταβολή των περιστάσεων μπορεί να συνεπάγεται τη λήξη ισχύος ή την αναστολή μιας συνθήκης. Συγκεκριμένα, το Διεθνές

Δικαστήριο έκρινε ότι «η αρχή αυτή και οι εξαιρετικές προϋποθέσεις από τις οποίες διέπεται έχουν διατυπωθεί στο άρθρο 62 της Συμβάσεως της Βιέννης για το δίκαιο των Συνθηκών η οποία μπορεί, από πολλές απόψεις, να θεωρηθεί ως κωδικοποίηση του υφισταμένου εθιμικού δικαίου, όσον αφορά την παύση των συμβατικών σχέσεων συνεπεία μεταβολής των περιστάσεων» (απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 1973, υπόθεση αφορώσα τη δικαιοδοσία στον τομέα της αλιείας, Ηνωμένο Βασίλειο κατά Ιρλανδίας, Recueil des arrêts, avis consultatifs et ordonnances, 1973, σ. 3, σκέψη 36).

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

- 25 Η Επιτροπή διατύπωσε αμφιβολίες ως προς την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να αποφανθεί επί του πρώτου ερωτήματος, εφόσον το ερώτημα αυτό αφορά το κύρος του επίδικου κανονισμού έναντι των κανόνων του διεθνούς εθιμικού δικαίου. Καίτοι ο κανονισμός αυτός αποτελεί οπωσδήποτε πράξη της Κοινότητας κατά την έννοια του άρθρου 177, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', της Συνθήκης, η προδικαστική διαδικασία δεν παρέχει εντούτοις το κατάλληλο πλαίσιο για την ανάπτυξη μιας επιχειρηματολογίας που στηρίζεται αποκλειστικά στο διεθνές δίκαιο, ιδίως δε στις αρχές που διέπουν τη λήξη των συνθηκών και την αναστολή της εφαρμογής τους.
- 26 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως έχει ήδη κρίνει το Δικαστήριο με την απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 1972, 21/72 έως 24/72, *International Fruit Company κ.λπ.* (Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 279, σκέψη 5), η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να αποφαινεται δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης επί του κύρους των πράξεων των Οργάνων της Κοινότητας δεν υπόκειται σε κανέναν περιορισμό σχετικά με τους λόγους, βάσει των οποίων θα μπορούσε να προσβληθεί το κύρος των πράξεων αυτών.
- 27 Δεδομένου ότι η αρμοδιότητα αυτή εκτείνεται στο σύνολο των λόγων που μπορούν να θεμελιώσουν ακυρότητα των πράξεων αυτών, το Δικαστήριο οφείλει να εξετάζει αν το κύρος τους μπορεί να επηρεαστεί από την αντίθεσή τους προς έναν κανόνα διεθνούς δικαίου (προπαρατεθείσα απόφαση *International Fruit Company κ.λπ.*, σκέψη 6).

- 28 Κατά συνέπεια, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος.

Επί του κύρους του επίδικου κανονισμού

- 29 Πρέπει να τονισθεί ότι το ζήτημα του κύρους του επίδικου κανονισμού έναντι του εθνικού διεθνούς δικαίου τίθεται, παρεμπιπτόντως, επ' ευκαιρία μιας διαφοράς στο πλαίσιο της οποίας η Racke ζητεί την εφαρμογή του καθεστώτος προτιμησησικών δασμών που προβλέπεται με το άρθρο 22 της συμφωνίας συνεργασίας.
- 30 Κατά συνέπεια, πρέπει να εξεταστεί κατ' αρχάς αν το άρθρο 22, παράγραφος 4, που έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης, όπως καθίσταται σαφές από τον στόχο των κανονισμών περί ποσοτώσεων που μνημονεύονται στη διάταξη περί παραπομπής, μπορεί να θεμελιώσει, άμεσα, για τους ιδιώτες δικαιώματα προτιμησησικής τελωνειακής μεταχείρισεως.
- 31 Κατά την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η διάταξη συμφωνίας που συνήφθη από την Κοινότητα με τρίτες χώρες πρέπει να θεωρείται ότι εφαρμόζεται απ' ευθείας, όταν, ενόψει του γράμματός της, καθώς και του αντικειμένου και της φύσεώς της συμφωνίας, συνεπάγεται σαφή και συγκεκριμένη υποχρέωση, που δεν εξαρτάται ως προς την εφαρμογή ή τα αποτελέσματά της, από τη θέσπιση οποιασδήποτε μεταγενέστερης πράξεως (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 1987, 12/86, Demirel, Συλλογή 1987, σ. 3719, σκέψη 14).
- 32 Για να κριθεί αν η διάταξη του άρθρου 22, παράγραφος 4, της συμφωνίας συνεργασίας ανταποκρίνεται στα κριτήρια αυτά πρέπει κατ' αρχάς να εξεταστεί λεπτομερώς το γράμμα της.

- 33 Η διάταξη αυτή πρέπει, κατά το ίδιο το γράμμα της, να εφαρμοστεί με κοινοτικές πράξεις προκειμένου να ανοιχθεί, σύμφωνα με τις λεπτομέρειες που ορίζει το άρθρο 2, παράγραφοι 1 και 2, του πρόσθετου πρωτοκόλλου, η εν λόγω ετήσια κοινοτική δασμολογική ποσόστωση, ενώ η Κοινότητα δεν διαθέτει κανένα περιθώριο εκτιμήσεως κατά τη θέσπιση αυτών των μέτρων. Η Κοινότητα υποχρεούται, πράγματι, να προβεί σε εύθετο χρόνο στον ακριβή υπολογισμό των δασμών σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές.
- 34 Κατά συνέπεια, το άρθρο 22, παράγραφος 4, της συμφωνίας συνεργασίας μπορεί να θεμελιώσει, ενόψει της προτιμησιακής δασμολογικής μεταχειρίσεως που προβλέπει, δικαιώματα τα οποία οι ιδιώτες μπορούν να επικαλούνται ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.
- 35 Η διαπίστωση αυτή, εξάλλου, δεν αποδυναμώνεται από την εξέταση του σκοπού και της φύσεως της συμφωνίας της οποίας το άρθρο 22, παράγραφος 4, αποτελεί μέρος.
- 36 Πράγματι, η συμφωνία συνεργασίας έχει ως σκοπό την ενθάρρυνση της ανάπτυξεως των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των συμβαλλομένων μερών και την προοδευτική κατάργηση των εμποδίων κατά το κύριο μέρος των συναλλαγών τους. Μετά τη λήξη του πρώτου σταδίου αυτής της ελευθερώσεως, στις 30 Ιουνίου 1985, το πρόσθετο πρωτόκολλο όρισε το μεταγενέστερο καθεστώς των εμπορικών συναλλαγών. Σ' αυτήν ακριβώς την αλληλουχία, το άρθρο 22, παράγραφος 4, όπως ισχύει βάσει του άρθρου 4 του πρόσθετου πρωτοκόλλου, ορίζει, για ορισμένους οίνους, κοινοτική δασμολογική ποσόστωση εντός των ορίων της οποίας πραγματοποιείται κατάργηση των δασμών λόγω εισαγωγής εντός της Κοινότητας.
- 37 Στη συνέχεια, πρέπει να εξεταστεί αν ο ιδιώτης, όταν επικαλείται ενώπιον δικαστηρίου την προτιμησιακή δασμολογική μεταχείριση που του παρέχει το άρθρο 22, παράγραφος 4, της συμφωνίας συνεργασίας, όπως τροποποιήθηκε, μπορεί να θέσει ζήτημα κύρους, έναντι των κανόνων του εθιμικού διεθνούς δικαίου, του επίδικου κανονισμού ο οποίος ανέστειλε, από τις 15 Νοεμβρίου 1991, τις εμπορικές παραχωρήσεις που χορηγούσε η συμφωνία αυτή.

- 38 Συναφώς, το Συμβούλιο προβάλλει ότι της θεσπίσεως του επίδικου κανονισμού προηγήθηκε, από λογικής και νομικής απόψεως, η θέσπιση της αποφάσεως 91/586 που αφορούσε, επί διεθνούς επιπέδου, την αναστολή της εφαρμογής της συμφωνίας συνεργασίας. Η θέσπιση, εξάλλου, του επίδικου κανονισμού ήταν επιβεβλημένη, εφόσον οι εμπορικές παραχωρήσεις που προβλέπονταν από την εν λόγω συμφωνία είχαν εφαρμοστεί στο παρελθόν μέσω εσωτερικής κοινοτικής ρυθμίσεως.
- 39 Όμως, κατά το Συμβούλιο, δεδομένου ότι το διεθνές δίκαιο δεν ορίζει δεσμευτικώς τα μέσα θεραπείας που είναι νοητά σε περίπτωση παραβάσεως των κανόνων του διεθνούς δικαίου, η ενδεχόμενη παράβαση αυτών των κανόνων με την απόφαση 91/586 δεν έχει κατ' ανάγκη ως αποτέλεσμα την εκ νέου εφαρμογή της συμφωνίας συνεργασίας και, κατά συνέπεια, επί κοινοτικού επιπέδου, το ανίσχυρο του επίδικου κανονισμού λόγω της αντιθέσεώς του με την εκ νέου εφαρμοζόμενη συμφωνία. Συνεπώς, η παραβίαση του διεθνούς δικαίου θα μπορούσε ομοίως να επιφέρει κυρώσεις υπό μορφή αποζημιώσεως, οπότε θα εξακολουθούσε να ισχύει η αναστολή της συμφωνίας συνεργασίας. Κατά συνέπεια, προκειμένου να κριθεί το κύρος του επίδικου κανονισμού, το Δικαστήριο δεν χρειάζεται να εξετάσει αν η αναστολή της συμφωνίας συνεργασίας με την απόφαση 91/586 συνιστά παράβαση των κανόνων του διεθνούς δικαίου.
- 40 Επιβάλλεται κατ' αρχάς η διαπίστωση ότι το ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο αφορά μόνον το κύρος του επίδικου κανονισμού έναντι των κανόνων του εθιμικού διεθνούς δικαίου.
- 41 Πρέπει ομοίως να υπογραμμιστεί ότι η συμφωνία που συνάπτεται από το Συμβούλιο, σύμφωνα με τις διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ, συνιστά, όσον αφορά την Κοινότητα, πράξη ενός από τα όργανά της και ότι οι διατάξεις μιας τέτοιας συμφωνίας αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του κοινοτικού δικαίου (προπαρατεθείσα απόφαση Demirel, σκέψη 7).
- 42 Όμως, αν ο επίδικος κανονισμός έπρεπε να κηρυχθεί ανίσχυρος, οι εμπορικές παραχωρήσεις που χορηγούνται με τις διατάξεις της συμφωνίας συνεργασίας

θα εξακολουθούσαν να έχουν εφαρμογή εντός της κοινοτικής έννομης τάξεως μέχρι την ημερομηνία κατά την οποία η Κοινότητα θα είχε θέσει τέρμα στη συμφωνία αυτή σύμφωνα με τους εφαρμοστέους κανόνες του διεθνούς δικαίου.

- 43 Κατά συνέπεια, η κήρυξη του επίδικου κανονισμού ως ανισχύρου λόγω της αντιθέσεώς του προς τους κανόνες του εθιμικού διεθνούς δικαίου θα παρείχε στους ιδιώτες τη δυνατότητα να επικαλεστούν ευθέως τα δικαιώματα προτιμιακής μεταχειρίσεως που τους παρέχει η συμφωνία συνεργασίας.
- 44 Η Επιτροπή, εξάλλου, αμφιβάλλει για το αν οι κανόνες του διεθνούς δικαίου στους οποίους αναφέρεται η διάταξη περί παραπομπής μπορούν να θεωρηθούν, ελλείψει ρητής ρήτηρας στη Συνθήκη ΕΚ, ότι αποτελούν μέρος της κοινοτικής έννομης τάξεως. Όμως, ο ιδιώτης, για να βάλει κατά του κύρους κανονισμού, μπορεί να στηριχθεί σε λόγους που θεμελιώνονται στη σχέση που υφίσταται μεταξύ αυτού και της Κοινότητας, δεν έχει όμως, αντιθέτως, το δικαίωμα να επικαλεστεί λόγους που αντλούνται από την έννομη σχέση μεταξύ της Κοινότητας και τρίτου κράτους, η οποία εμπίπτει στον τομέα του διεθνούς δικαίου.
- 45 Συναφώς, πρέπει να τονιστεί ότι, όπως προκύπτει από την απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 1992, C-286/90, *Pulsen* και *Diva Navigation* (Συλλογή 1992, σ. I-6019, σκέψη 9), οι αρμοδιότητες της Κοινότητας επιβάλλεται να ασκούνται στα πλαίσια τηρήσεως του διεθνούς δικαίου. Κατά συνέπεια, η Κοινότητα οφείλει να τηρεί τους κανόνες του διεθνούς εθιμικού δικαίου, όταν θεσπίζει κανονισμό περί αναστολής των εμπορικών παραχωρήσεων που χορηγούνται με συμφωνία ή δυνάμει συμφωνίας που έχει συνάψει με αυτή τη χώρα.
- 46 Κατά συνέπεια, οι κανόνες του εθιμικού διεθνούς δικαίου που αφορούν τη λήξη ή την αναστολή των συμβατικών σχέσεων συνεπεία θεμελιώδους μεταβολής των περιστάσεων δεσμεύουν τα όργανα της Κοινότητας και αποτελούν μέρος της κοινοτικής έννομης τάξεως.

- 47 Στη συνέχεια, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, εν προκειμένω, ο ιδιώτης θέτει, παρεμπιπτόντως, ζήτημα κύρους κοινοτικού κανονισμού έναντι αυτών των κανόνων για να επικαλεστεί δικαιώματα που αντλεί ευθέως από συμφωνία της Κοινότητας με τρίτη χώρα. Επομένως, η παρούσα υπόθεση δεν αφορά το άμεσο αποτέλεσμα αυτών των κανόνων.
- 48 Πράγματι, ο ιδιώτης επικαλείται κανόνες του θεμελιώδους φύσεως εθιμικού διεθνούς δικαίου κατά του επίδικου κανονισμού, ο οποίος θεσπίστηκε κατ' εφαρμογή των κανόνων αυτών και τον στερεί των δικαιωμάτων της προτιμησιακής μεταχειρίσεως που παρέχει η συμφωνία συνεργασίας (βλ., όσον αφορά μια παρόμοια κατάσταση σε σχέση με τους βασικούς κανόνες συμβατικής φύσεως, την απόφαση της 7ης Μαΐου 1991, C-69/89, Nakajima κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1991, σ. I-2069, σκέψη 31).
- 49 Οι κανόνες στους οποίους αναφέρεται ο ιδιώτης συνιστούν εξαίρεση από την αρχή *pacta sunt servanda* η οποία αποτελεί θεμελιώδη αρχή κάθε έννομης τάξεως και, ειδικότερα, της διεθνούς έννομης τάξεως. Εφαρμοζόμενη στο διεθνές δίκαιο, η αρχή αυτή επιτάσσει κάθε σύμβαση να δεσμεύει τα μέρη και να εκτελείται από αυτά καλοπίστως (βλ. άρθρο 26 της Συμβάσεως της Βιέννης).
- 50 Η σημασία αυτής της αρχής υπομνήσθηκε και πάλι από το Διεθνές Δικαστήριο, κατά το οποίο «η σταθερότητα των συμβατικών σχέσεων απαιτεί ο λόγος που αντλείται από τη θεμελιώδη μεταβολή των περιστάσεων να μην είναι δυνατόν να τύχει εφαρμογής παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις» (απόφαση της 25ης Σεπτεμβρίου 1997, υπόθεση αφορώσα το σχέδιο Gabcíkovo — Nagymaros, Ουγγαρία κατά Σλοβακίας, σκέψη 104, που δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στη *Recueil des arrêts, avis consultatifs et ordonnances*).
- 51 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν είναι δυνατόν να μην αναγνωρισθεί στον ιδιώτη, όταν επικαλείται ενώπιον δικαστηρίου δικαιώματα που αντλεί άμεσα από συμφωνία με τρίτη χώρα, η δυνατότητα να θέσει ζήτημα κύρους ενός κανονισμού ο οποίος, αναστέλλοντας τις εμπορικές παραχωρήσεις που χορηγού-

νται από τη συμφωνία αυτή, τον εμποδίζει να τον επικαλεστεί και να προβάλει, βάλλοντας κατά του κύρους του, τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τους κανόνες του εθιμικού διεθνούς δικαίου που διέπουν τη λήξη και την αναστολή των συμβατικών σχέσεων.

- 52 Πάντως, λόγω του πολύπλοκου των εν λόγω κανόνων και της αβεβαιότητας που υφίσταται ως προς ορισμένες έννοιες στις οποίες αναφέρονται αυτοί οι κανόνες, ο δικαστικός έλεγχος πρέπει κατ' ανάγκη, ειδικότερα στο πλαίσιο προδικαστικής παραπομπής αφορώσας το κύρος, να περιοριστεί στο ζήτημα αν το Συμβούλιο, θεσπίζοντας τον κανονισμό περί αναστολής, υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως όσον αφορά τις προϋποθέσεις εφαρμογής αυτών των κανόνων.
- 53 Για να είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι υφίσταται λήξη ή αναστολή μιας συμφωνίας λόγω θεμελιώδους μεταβολής των περιστάσεων, το εθιμικό διεθνές δίκαιο, όπως έχει κωδικοποιηθεί με το άρθρο 62, παράγραφος 1, της Συμβάσεως της Βιέννης, επιβάλλει δύο προϋποθέσεις. Πρώτον, η ύπαρξη των περιστάσεων αυτών πρέπει να συνιστά ουσιώδη βάση της συναινέσεως των μερών που δεσμεύονται από τη συμφωνία. Δεύτερον, η μεταβολή αυτή πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα τη ριζική μεταβολή του περιεχομένου των υποχρεώσεων που απομένουν να εκτελεστούν δυνάμει της συμφωνίας.
- 54 Όσον αφορά την πρώτη προϋπόθεση, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, κατά το προοίμιο της συμφωνίας συνεργασίας, τα συμβαλλόμενα μέρη είναι αποφασισμένα «να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη και τη διαφοροποίηση της οικονομικής, χρηματοδοτικής και εμπορικής συνεργασίας χάριν της επιτεύξεως καλύτερης ισορροπίας καθώς και της βελτιώσεως της διαρθρώσεως και της αναπτύξεως του όγκου των εμπορικών τους ανταλλαγών και της αυξήσεως της ευημερίας των λαών τους» και ότι έχουν συνείδηση «της αναγκαιότητας να λαμβάνεται υπόψη η νέα κατάσταση που δημιουργήθηκε από τη διεύρυνση της Κοινότητας και να ενισχύονται οι υφιστάμενοι δεσμοί γειτονίας για την οργάνωση αρμονικότερων οικονομικών και εμπορικών σχέσεων μεταξύ της Κοινότητας και της Ομοσπονδιακής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας». Κατ' ακολουθία των αιτιολογικών αυτών σκέψεων, το άρθρο 1 της εν λόγω συμφωνίας ορίζει ότι η συμφωνία έχει «ως σκοπό την ενθάρρυνση σφαιρικής συνεργασίας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών προκειμένου να συμβάλλει στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Ομοσπονδιακής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας και να ενθαρρύνει την ενίσχυση των σχέσεών τους».

- 55 Ενόψει ενός στόχου τόσο ευρέος φάσματος, η διατήρηση καταστάσεως ειρήνης στη Γιουγκοσλαβία, απαραίτητης για τη σχέση καλής γειτονίας, και ύπαρξη θεσμών ικανών να διασφαλίζουν την εφαρμογή της συνεργασίας που αφορά η συμφωνία σε όλο το έδαφος της Γιουγκοσλαβίας αποτελούσε ουσιώδη προϋπόθεση για την έναρξη και συνέχιση της συνεργασίας που προέβλεπε η συμφωνία.
- 56 Όσον αφορά τη δεύτερη προϋπόθεση, δεν προκύπτει ότι το Συμβούλιο, διαπιστώνοντας, στη δεύτερη αιτιολογική σκέψη του επίδικου κανονισμού, ότι «η συνέχιση των εχθροπραξιών και οι συνέπειές τους στις εμπορικές και οικονομικές σχέσεις τόσο μεταξύ των δημοκρατιών της Γιουγκοσλαβίας όσο και με την Κοινότητα αποτελούν ριζική μεταβολή των όρων υπό τους οποίους συνήφθησαν οι συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Ομοσπονδιακής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας και τα πρωτόκολλα» και «θέτουν υπό αμφισβήτηση την εφαρμογή τους», υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως.
- 57 Καίτοι είναι αληθές, όπως ισχυρίζεται η Racke, ότι ένα μέρος του εμπορίου έπρεπε να συνιχιστεί με τη Γιουγκοσλαβία και ότι η Κοινότητα θα μπορούσε να συνεχίζει να χορηγεί δασμολογικές ποσοτώσεις, είναι επίσης αληθές, όπως υπογραμμίζει ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 93 των προτάσεών του, ότι η εφαρμογή των εν λόγω κανόνων του εθιμικού διεθνούς δικαίου δεν εξαρτάται από την αδυναμία εκτελέσεως μιας υποχρεώσεως και ότι η συνέχιση των προτιμήσεων, προκειμένου να ενθαρρυνθούν οι συναλλαγές, δεν είχε πλέον νόημα εφόσον η Γιουγκοσλαβία βρισκονταν σε κατάσταση αποσυνθέσεως.
- 58 Ως προς το ζήτημα, που τίθεται με τη διάταξη περί παραπομπής, αν, ενόψει του άρθρου 65 της Συμβάσεως της Βιέννης, ήταν θεμιτό το μέτρο της αναστολής της συμφωνίας συνεργασίας χωρίς κοινοποίηση και χωρίς προειδοποίηση, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, με τις κοινές δηλώσεις της 5ης, 6ης και 28ης Οκτωβρίου 1991, η Κοινότητα και τα κράτη μέλη ανήγγειλαν ότι θα ελάμβαναν περιοριστικά μέτρα έναντι αυτών από τα μέρη που δεν θα τηρούσαν τη συμφωνία περί καταπαύσεως του πυρός της 4ης Οκτωβρίου 1991 την οποία είχαν υπογράψει παρουσία του Προέδρου του Συμβουλίου

και του Προέδρου της Διασκέψεως για τη Γιουγκοσλαβία. Επί πλέον, κατά τη σύναψη της συμφωνίας αυτής, η Κοινότητα είχε καταστήσει γνωστό ότι θα έθετε τέρμα στη συμφωνία συνεργασίας σε περίπτωση μη τηρήσεως της καταπαύσεως του πυρός (Δελτίο ΕΚ 10-1991, σημεία 1.4.6., 1.4.7. και 1.4.16.).

- 59 Καίτοι τέτοιου είδους δηλώσεις δεν ανταποκρίνονται στις ρητές προϋποθέσεις που θέτει η διάταξη αυτή, πρέπει να υπομνησθεί ότι οι ειδικοί όροι διαδικαστικής φύσεως που προβλέπονται στην εν λόγω διάταξη δεν αποτελούν μέρος του εθμικού διεθνούς δικαίου.
- 60 Κατά συνέπεια, διαπιστώνεται ότι από την εξέταση του πρώτου ερωτήματος δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να επηρεάσει το κύρος του κανονισμού περί αναστολής.
- 61 Ενόψει της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 62 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν το Συμβούλιο και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που διατύπωσαν παρατηρήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε, με διάταξη της 7ης Μαρτίου 1996, το Bundesfinanzhof, αποφαινεται:

Από την εξέταση των ερωτημάτων που υποβλήθηκαν δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να επηρεάσει το κύρος του κανονισμού (ΕΟΚ) 3300/91 του Συμβουλίου, της 11ης Νοεμβρίου 1991, περί αναστολής των εμπορικών παραχωρήσεων οι οποίες προβλέπονται από την συμφωνία συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Ομοσπονδιακής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας.

Rodríguez Iglesias

Gulmann

Ragnemalm

Wathelet

Moitinho de Almeida

Kapteyn

Murray

Edward

Hirsch

Jann

Sevón

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 16 Ιουνίου 1998.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias